

Date: 25th June-2026

**HUDUDLARNING MUTANOSIB BARQAROR RIVOJLANISHINI
TA'MINLASHDA TRANSPORT TEXNOLOGIYALARINI RIVOJLANTIRISH
MASALALARI**

**ВОПРОСЫ РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В
ОБЕСПЕЧЕНИИ СБАЛАНСИРОВАННОГО И УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ
РЕГИОНОВ**

**ISSUES OF DEVELOPMENT OF TRANSPORT TECHNOLOGIES IN ENSURING
BALANCED SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF REGIONS**

Hojiyev Tal'at Toshpo'latovich

Buxoro davlat texnika universiteti tayanch doktoranti

t.hojiyev@bstu.uz

Annotatsiya. Mazkur maqolada hududlarning mutanosib va barqaror rivojlanishini ta'minlashda transport texnologiyalarini rivojlantirishning ahamiyati yoritilgan. Unda transport va logistika infratuzilmasining hududiy iqtisodiy faollik, investitsion jozibadorlik, eksport salohiyati hamda aholi uchun xizmatlardan foydalanish imkoniyatlariga ta'siri tahlil qilingan. Tadqiqotda transport turlarini o'zaro bog'lash, logistika markazlari va terminal tarmoqlarini rivojlantirish, raqamli transport xizmatlarini joriy etish hamda chekka hududlarda "so'nggi kilometr" xizmatlarini kengaytirish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: hududiy rivojlanish, transport texnologiyalari, logistika, terminal infratuzilmasi, raqamli transport, yuk tashish, "so'nggi kilometr" xizmati.

Hududlarning mutanosib va barqaror rivojlanishi mamlakat iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Hududlardagi ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish, turizm, tadbirkorlik, eksport salohiyati hamda aholi bandligining rivojlanishi transport va logistika infratuzilmasining holati bilan bevosita bog'liqdir. Sifatli avtomobil yo'llari, temir yo'l tarmoqlari, aeroportlar, logistika markazlari va zamonaviy jamoat transporti hududlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni kuchaytiradi.

Mamlakatimizda ham transport texnologiyalarini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Xususan, Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyevning 2025-yil 27-yanvardagi PQ-28-son qaror bilan O'zbekiston Respublikasining transport-logistika tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi tasdiqlangan. Konsepsiyada tashqi savdo yo'nalishlarini diversifikatsiya qilish, logistika xizmatlari bozorini rivojlantirish, tranzit salohiyatini oshirish, transport infratuzilmasini modernizatsiya qilish hamda raqamli va innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish ustuvor yo'nalishlar sifatida belgilangan [1].

Shu bilan birga, hududlar o'rtasidagi tafovutlarni kamaytirish masalasi ham bir nechta transport turi orqali tashishni rivojlantirish bilan chambarchas bog'liqdir. Chunki avtomobil, temir yo'l va havo transporti imkoniyatlarini o'zaro bog'laydigan logistika infratuzilmasining asosan yirik shaharlarda yoki markaziy hududlarda to'planib qolishi

Date: 25th June-2026

chekka tuman va viloyatlarning iqtisodiy imkoniyatlarini cheklaydi. Natijada mahalliy ishlab chiqaruvchilarning mahsulotlarini ichki va tashqi bozorlarga yetkazib berish xarajatlari ortadi, hududlarning investitsion jozibadorligi pasayadi hamda yangi ish o'rinlarini yaratish imkoniyatlari qisqaradi.

Shu sababli yuklarni bir nechta transport turi orqali tashishga xizmat qiluvchi logistika markazlari, yuklarni saralash punktlari, sovutkichli omborlar, konteyner terminallari va transport-servis obyektlarini hududlarning iqtisodiy salohiyati hamda yuk oqimidan kelib chiqib joylashtirish muhimdir. Ayniqsa, qishloq xo'jaligi va sanoat ishlab chiqarishi rivojlangan, biroq transport imkoniyatlari cheklangan hududlarda bunday infratuzilmaning tashkil etilishi mahsulotlarni tezkor, xavfsiz va kam xarajat bilan bozorlarga yetkazib berishga yordam beradi.

Adabiyotlar sharhi

Ilmiy adabiyotlarda bir necha transport turi orqali yuk tashish tizimini rivojlantirish masalasi xorijiy tadqiqotchilar tomonidan transport infratuzilmasi, terminal tarmoqlari, investitsiya samaradorligi, raqamlashtirish va ekologik barqarorlik nuqtayi nazaridan keng o'rganilgan. Xususan, xorijiy tadqiqotchilar bir nechta transport turi orqali yuk tashish tizimini rivojlantirishda transport turlari o'rtasidagi integratsiya, terminal va logistika markazlari quvvatini oshirish, investitsiya samaradorligini baholash hamda raqamli texnologiyalarni joriy etishga alohida e'tibor qaratadilar. S. Kim, M. Park va C. Lee bunday transport tarmoqlarini loyihalashda tashish xarajatlari bilan bir qatorda ekologik ta'sir, xususan, issiqxona gazlari chiqindilarini ham hisobga olish zarurligini ta'kidlaydi [2]. A. Karam va hamkorlari terminal infratuzilmasining yetarli rivojlanmaganligi yuklarni bir transport turidan boshqasiga o'tkazish vaqtini uzaytirib, logistika xarajatlarini oshirishini qayd etadi [3]. M. Kramarz va boshqalar esa bir nechta transport turi orqali yuk tashishni barqaror hududiy rivojlanish, shahar logistikasi va "so'nggi kilometr" xizmatlari bilan uzviy bog'liq holda ko'rib chiqadilar [4]. Shu bois, ushbu tizimni rivojlantirishda terminal tarmoqlarini modernizatsiya qilish, elektron yuk hujjatlari, GPS-monitoring va raqamli logistika platformalarini joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur tadqiqotda transport texnologiyalarini rivojlantirishning hududlarning mutanosib barqaror rivojlanishiga ta'siri tizimli va kompleks yondashuv asosida o'rganildi. Tadqiqot jarayonida tizimli tahlil, taqqoslash, normativ-huquqiy hujjatlar hamda xorijiy ilmiy manbalarni tahlil qilish usullaridan foydalanildi.

Transport texnologiyalari hududiy rivojlanishning muhim drayveri hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, transport infratuzilmasi va logistika tizimiga yo'naltirilgan investitsiyalar yuk va yo'lovchi tashish xarajatlarini kamaytiradi, hududlararo iqtisodiy aloqalarni kuchaytiradi, tadbirkorlik faolligini rag'batlantiradi hamda iqtisodiy o'sish sur'atlarini tezlashtiradi. Shu nuqtai nazardan, zamonaviy transport texnologiyalarini rivojlantirish hududlar o'rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni kamaytirish va ularning investitsion hamda eksport salohiyatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Hududlar o'rtasidagi transport imkoniyatlaridagi farqlar, asosan, avtomobil yo'llari sifati, temir yo'l va havo transporti tarmoqlariga yaqinlik, logistika markazlari mavjudligi, jamoat transporti qamrovi hamda raqamli transport xizmatlarining rivojlanganlik darajasi bilan belgilanadi.

Date: 25th June-2026

Rivojlangan hududlarda transport va logistika xizmatlari kengroq hamda sifatliroq yo'lga qo'yilgan bo'lsa, chekka va kam rivojlangan hududlarda ushbu imkoniyatlar nisbatan cheklangan bo'ladi. Natijada mahsulotlarni bozorga yetkazib berish xarajatlari ortadi, aholining ta'lim, tibbiyot, savdo va boshqa ijtimoiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari qisqaradi. Shu sababli hududiy siyosatda transport texnologiyalarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilishi zarur. Hududlarning mutanosib rivojlanishini ta'minlashda transport tizimini takomillashtirish quyidagi ustuvor yo'nalishlarda amalga oshirilishi lozim: transport turlarini o'zaro bog'lash, logistika va terminal tarmoqlarini kengaytirish, raqamli boshqaruv texnologiyalarini joriy etish, chekka hududlarda "so'nggi kilometr" xizmatlarini rivojlantirish hamda ekologik toza transport vositalaridan foydalanishni kengaytirish.

Birinchidan, transport infratuzilmasini modernizatsiya qilish zarur. Bu borada avtomobil yo'llari, temir yo'l tarmoqlari, ko'priklar, avtovokzallar, logistika markazlari va yuk ortish-tushirish terminallarini hududlar ehtiyojidan kelib chiqib rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Ikkinchidan, transport turlarining o'zaro bog'liqligini kuchaytirish lozim. Avtomobil, temir yo'l, havo transporti hamda logistika markazlarini yagona tashish tizimiga birlashtirish yuklarni yetkazib berish vaqtini qisqartiradi va transport xarajatlarini kamaytiradi.

Uchinchidan, raqamli transport texnologiyalarini joriy etish, elektron yuk hujjatlari, GPS-monitoring, elektron chipta va onlayn logistika xizmatlarini kengaytirish zarur. Bu transport oqimlarini samarali boshqarish, xizmatlar sifatini oshirish hamda ortiqcha xarajatlarni kamaytirishga xizmat qiladi.

To'rtinchidan, chekka va kam rivojlangan hududlarda jamoat transporti hamda "so'nggi kilometr" xizmatlarini rivojlantirish muhimdir. Bu aholining ta'lim, tibbiyot, bozor va boshqa ijtimoiy xizmatlarga qulay yetib borishini ta'minlaydi hamda hududlar o'rtasidagi transport imkoniyatlari tafovutini kamaytiradi.

Xulosa qilib aytganda, tadqiqot natijalari transport texnologiyalarini rivojlantirish hududlarning mutanosib barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim omillardan biri ekanini ko'rsatadi. Transport infratuzilmasi va logistika tizimiga yo'naltirilgan investitsiyalar hududlararo iqtisodiy aloqalarni kuchaytiradi, mahsulot va xizmatlarni yetkazib berish xarajatlarini kamaytiradi, investitsion jozibadorlikni oshiradi hamda aholi uchun ijtimoiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu asosda hududiy darajada transport-logistika rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqish, avtomobil, temir yo'l va havo transporti o'rtasidagi bog'liqlikni kuchaytirish, raqamli transport xizmatlarini joriy etish, terminal va logistika markazlari tarmog'ini kengaytirish hamda chekka hududlarda jamoat transporti va "so'nggi kilometr" xizmatlarini rivojlantirish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 27-yanvardagi PQ–28-son qarori

Date: 25th June-2026

2. Kim, S., Park, M., & Lee, C. Multimodal Freight Transportation Network Design Problem for Reduction of Greenhouse Gas Emissions. Transportation Research Record, 2013, Vol. 2340(1), pp. 74–83.
3. Karam, A., Jensen, A. J. K., & Hussein, M. Analysis of the Barriers to Multimodal Freight Transport and Their Mitigation Strategies. European Transport Research Review, 2023, Vol. 15, Article 43.
4. Kramarz, M., & Przybylska, E. Multimodal Transport in the Context of Sustainable Development of a City. Sustainability, 2021, Vol. 13, No. 4, Article 2239.
5. Hojiyev T. T. “Hududlarning mutanosib barqaror rivojlanishini ta’minlashda infratuzilmani modernizatsiya qilish muammolari” Raqamli iqtisodiyot ilmiy electron jurnali, 10-son

